

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu
služby kriminální policie a vyšetřování
poštovní schránka 62/ÚDV
170 89 Praha 7

Č. j. UDV-650-22/TC-2022-260011

Brno 17. května 2022

Počet stran: 20

U S N E S E N Í

Podle § 160/1 trestního řádu (dále jen "tr. ř.") se zahajuje trestní stíhání osoby

Ing. František KINCL, nar. [REDAKCE],

jako obviněného ze spáchání zvláště závažného zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329/1 c), 2 b), e) trestního zákoníku (dále jen "tr. z.") ve znění účinném do 30.11.2011,

kterého se měl dopustit tím, že

jako ministr vnitra tehdejší Československé socialistické republiky (dále jen "ČSSR"), se sídlem třída Obránců míru (nyní Milady Horákové) 85, 170 00 Praha 7, kterým byl jmenován dne 12.10.1988 z předchozí funkce náměstka ministra vnitra ČSSR, jemuž byl na základě rozkazu federálního ministra vnitra č. 12/1988 podřízen náčelník Hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic (dále jen "HS PS OSH"),

od 12.10.1988 až do svého setrvání ve funkci dne 3.12.1989 v Praze 7 při výkonu své pravomoci nepřijal žádné konkrétní opatření směřující k přijetí právního předpisu, který by příslušníkům Pohraniční stráže nedovoloval použít střelnou zbraň proti osobám, které se neoprávněně pokoušely překročit státní hranice ČSSR a zároveň nijak neohrožovaly příslušníky Pohraniční stráže či jiné osoby, ačkoli podle ustanovení § 8 zákona č. 69/1951 Sb., o ochraně státních hranic, jako federální ministr vnitra disponoval oprávněním stanovit svým nařízením, kdy příslušník Pohraniční stráže při výkonu své pravomoci užije zbraně, přičemž

byl k přijetí takového právního předpisu zavázán Mezinárodním Paktem o občanských a politických právech (dále jen "Paktem"), jenž byl za ČSSR podepsán dne 7.10.1968, dne 11.11.1975 s ním vyslovilo souhlas Federální shromáždění ČSSR, dne 23.12.1975 byl ratifikován prezidentem ČSSR, dne 13.10.1976 byl vyhlášen ve Sbírce zákonů vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. a pro ČSSR vstoupil v účinnost dne 23.3.1976 a který v čl. 12/2 zaručoval právo každého svobodně opustit kteroukoliv zemi včetně své vlastní, v čl. 6/1 zaručoval každé lidské bytosti právo na život a jehož čl. 2/2 zavazoval ČSSR ke schválení zákonodárných nebo jiných opatření nutných k tomu, aby byla uplatněna práva uznaná v Paktu, a zejména porušování jeho čl. 12/2, tedy že právo svobodně opustit svou zemi bylo vázáno na další nepřijatelné podmínky, bylo kritizováno veřejně rozšířeným a obecně známým Prohlášením Charty 77 ze dne 1.1.1977, které tak bezprostředně reagovalo na všeobecné neplnění dohod o dodržování základních lidských práv a svobod, přitom

byl periodicky informován o situaci a režimu, který panoval na státních hranicích ČSSR, a o počtech osob, které se pokoušely státní hranice ČSSR bez povolení překročit, jichž byly stovky ročně ve směru z ČSSR, přičemž zjišťovaným důvodem k překročení státních hranic ČSSR byl nesouhlas s politickým zřízením, když dne 27.10.1988 vydal rozkaz č. 17/1988, kterým stanovil

pokyny k zajištění úkolů vyplývajících pro Sbor národní bezpečnosti (dále jen "SNB") z rozhodnutí prezidenta ČSSR o amnestii trestného činu opuštění republiky podle § 109/1, 2 trestního zákona ve znění účinném do 31.1.1990, které spočívaly v posuzování těchto trestných činů spáchaných za okolnosti, že pachatel projevil nepřátelský vztah k socialistickému společenskému nebo státnímu zřízení, přičemž tento vztah vymezil nepřátelským postojem k jednotlivým politickým, státním, hospodářským nebo společenským poměrům, zejména vůči budování socialismu, proti vedoucí úloze dělnické třídy nebo Komunistické straně Československa (dále jen "KSČ"), proti socialistickému společenskému vlastnictví nebo zásadě plánovitého řízení národního hospodářství, proti zahraniční politice nebo spolenectví se Svazem sovětských socialistických republik, proti čelním představitelům republiky nebo čelním představitelům států světové socialistické soustavy,

byl si vědom toho, že právní předpisy upravující možnost překročení státních hranic ČSSR i faktický stav na státních hranicích ČSSR znemožňovaly občanům socialistických států projevit svou vůli svobodně vycestovat do zahraničí, což uvedlo některé z nich do stavu tísně, při níž ve snaze emigrovat se rozhodli podstoupit riziko reálně hrozící újmy na svém životě a zdraví při překročení státních hranic ČSSR na místě tomu nevyhrazeném a ozbrojeně střeženém, a rovněž si byl vědom toho, že státní hranice ČSSR byly střeženy zejména z důvodu zabránění občanům socialistických států pro své politické přesvědčení emigrovat do ciziny, a to za stavu účinnosti právních předpisů, které omezovaly svobodu pohybu občanů ČSSR, zejména zákon č. 63/1965 Sb., o cestovních dokladech, vyhláška ministerstva vnitra ČSSR a ministerstva zahraničních věcí č. 44/1970 Sb., kterou se provádí zákon o cestovních dokladech, a nařízení vlády č. 114/1969 Sb., jímž se stanoví, v kterých případech může být vydání cestovního dokladu odepřeno, a které umožňovaly libovolně odepřít vydání cestovního dokladu a výjezdní doložky, a fakticky tak znemožňovaly občanům ČSSR vycestovat do zahraničí, přičemž podezření z emigrace bylo explicitním důvodem k odepření jejich vydání, a

byl obeznámen s právním stavem, za jakých podmínek mohou příslušníci Pohraniční stráže a rovněž SNB použít střelnou zbraň proti narušitelům státních hranic, neboť dne 5.9.1989 se účastnil 7. kolegia ministra vnitra ČSSR, kde vzal na vědomí zprávu ze dne 21.8.1989, již kolegiu předložil první náměstek ministra vnitra ČSSR Ing. Alojz LORENC, CSc., nar. [REDAKCE], o kontrole plnění a zabezpečení závazků vyplývajících ze Závěrečného dokumentu Vídeňské následné schůzky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a návrhu dalšího postupu, v níž se uvádí, že je nezbytné upravit právo použití zbraně příslušníky Pohraniční stráže a Sboru národní bezpečnosti stanovené konkrétně v ustanoveních § 34/1 g) zákona č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, § 8 zákona č. 69/1951 Sb., o ochraně státních hranic, a nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně,

tím po dobu výkonu své funkce ponechal v účinnosti a beze změny jednak nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně, jehož ustanovení § 1 a) opravňovalo příslušníky Pohraniční stráže použít zbraň proti osobám, které pouze na území ČSSR neoprávněně přešly nebo se po území ČSSR neoprávněně pokoušely přejít státní hranice a na výstrahu se nezastavily, a dále rozkaz federálního ministra vnitra č. 50/1974, o ochraně státních hranic ČSSR pohraniční hlídkou a bojovou skupinou, jako služební předpis k nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně, vydanému na základě zákona č. 69/1951 Sb., o ochraně státních hranic, jehož ustanovení čl. 10 ukládalo pohraničnickům povinnost být neúprosný k třídním nepřátelům socialismu, ustanovení čl. 155/2 umožňovalo použít zbraň proti narušiteli, u něhož bylo nebezpečí uniknutí, a ustanovení čl. 192 a) umožňovalo použít zbraň proti osobám, které se po území republiky neoprávněně pokoušely přejít státní hranice a na výstrahu se nezastavily, a

v důsledku jeho nečinnosti nadále docházelo ke služebním zákrokům příslušníků Pohraniční stráže spojeným s použitím zbraně proti osobám, které neoprávněně překračovaly státní hranice ČSSR, aniž by tím ohrožovaly na životě a zdraví jiného, jež vedly k újmě na zdraví těchto osob, nebo mohly vést k újmě na jejich zdraví a životě, a to nejméně v případech

poškozených Kerstin TRAUWEINOVÉ, roz. HAHNOVÉ, nar. [REDAKCE], st. přísl. Německá demokratická republika (dále jen "NDR"), a Ullricha TRAUWEINA, nar. [REDAKCE], st. přísl. NDR, ke kterému došlo dne 23.10.1988 v úseku 6. roty, 11. brigády Pohraniční stráže v obci Vysoká pri Morave, okres Malacky, na československo-rakouské hranici, kde se při narušení státní hranice ve směru na Rakouskou republiku ocitli pod palbou hlídky Pohraniční stráže v počtu nejméně 221 střel s následkem postřelení a zranění obou poškozených,

poškozeného Dr. Thomase BARTSCHE, nar. [REDAKCE], st. přísl. NDR, ke kterému došlo dne 21.7.1989 v úseku 16. roty, 9. brigády Pohraniční stráže v obci Sruby, okres Domažlice, na československo-německé hranici, kde byl při narušení státní hranice ve směru na Spolkovou republiku Německo (dále jen "SRN") postřelen a zraněn během fyzické potyčky s členem hlídky Pohraniční stráže,

poškozeného Günthera Herberta ZEHA, nar. [REDAKCE], st. přísl. NDR, ke kterému došlo dne 14.9.1989 v úseku 3. pořičního oddílu Pohraniční stráže v obci Komárno, na československo-maďarské hranici, kde byl při narušení státní hranice ve směru na Maďarskou lidovou republiku postřelen a zraněn během fyzické potyčky s členem hlídky Pohraniční stráže, a

poškozených Reneho RÖDERA, nar. [REDAKCE], st. přísl. NDR, Steffena SCHLEGELA, nar. [REDAKCE], st. přísl. NDR, a Heika SCHMOTZE, nar. [REDAKCE], st. přísl. NDR, ke kterému došlo dne 22.9.1989 v úseku 5. roty, 5. brigády Pohraniční stráže v obci Nový Žďár, okres Cheb, na československo-německé hranici, kde se při narušení státní hranice ve směru na SRN ocitli pod palbou hlídky Pohraniční stráže, přičemž první dva jmenovaní poškození byli postřeleni a zraněni a všichni tři následně zadrženi,

tedy coby úřední osoba v úmyslu způsobit jinému závažnou újmu nesplnil povinnost vyplývající z jeho pravomoci, čin spáchal na jiném pro jeho politické přesvědčení a zneužil tísně jiného.

O d ů v o d n ě n í

Dne 1.3.2022 pol. orgán Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu služby kriminální policie a vyšetřování zahájil úkony trestního řízení podle § 158/3 tr. ř. ve věci podezření ze spáchání přečinu maření úkolu úřední osoby z nedbalosti podle § 330/1 tr. z., kterého se měl k újmě 7 poškozených dopustit prověřovaný Ing. František KINCL.

Během prověřování byla pol. orgánem shromážděna řada listinných materiálů, které dokládají zjištěné skutečnosti popsané následovně.

Činnost Pohraniční stráže jako ozbrojeného orgánu k provádění ochrany státních hranic byla vymezena ustanovením § 2 zákona č. 69/1951 Sb., o ochraně státních hranic, ve znění všech pozměňujících novel až do 26.8.1991. Podle ustanovení § 1 téhož zákona bylo k zajištění pokojné výstavby socialismu třeba účinně chránit státní hranice před pronikáním všech nepřátel tábora pokroku a míru. V období od 31.7.1951 do 13.9.1953 byla Pohraniční stráž v podřízenosti ministerstva národní bezpečnosti. Vládním nařízením č. 77/1953 Sb., o nové organizaci ministerstev a ústředních orgánů státní správy, v účinnosti od 14.9.1953, se ministerstvo vnitra a ministerstvo národní bezpečnosti sloučily v ministerstvo vnitra. Od 1.1.1966 do 31.12.1971 se podřízenost Pohraniční stráže přenesla na základě zákonného opatření č. 138/1965 Sb., o změně podřízenosti Pohraniční stráže, na ministerstvo národní obrany a od 1.1.1972 do 26.8.1991 byla Pohraniční stráž na základě zákonného opatření č. 145/1971 Sb., o změně podřízenosti Pohraniční stráže, opět v podřízenosti ministerstva vnitra. Zmíněné novely zákona č. 69/1951 Sb. zasahovaly toliko do podřízenosti Pohraniční stráže k ústředním orgánům státní správy a jiným způsobem stávající právní úpravu o ochraně státních hranic neměnily.

Podle ustanovení § 8 zákona č. 69/1951 Sb. byla ministři národní bezpečnosti (od 31.7.1951 do 13.9.1953), resp. ministři vnitra (od 14.9.1953 do 31.12.1965 a od 1.1.1972 do 26.8.1991), resp. ministři národní obrany (od 1.1.1966 do 31.12.1971) přiznána kompetence a uloženo oprávnění stanovit vlastním nařízením, kdy příslušník Pohraniční stráže při výkonu své pravomoci

užije zbraně. Příslušné nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně, bylo vyhlášeno spolu se zákonem č. 69/1951 Sb. ve Sbírce zákonů dne 31.7.1951. V ustanovení § 1 a) tohoto nařízení bylo zakotveno oprávnění příslušníka Pohraniční stráže použít zbraň proti osobám, které na území republiky neoprávněně přešly nebo se po území republiky neoprávněně pokoušejí přejít státní hranice a na výstrahu se nezastaví. Až do zrušení zákona č. 69/1951 Sb. ke dni 27.8.1991 bylo nařízení č. 70/1951 Sb. v účinnosti v nezměněné úpravě a nedošlo ani k návrhu jeho změny.

Použití zbraně proti narušitelům státní hranice bylo upraveno i v zákoně č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, ve znění účinném od 1.7.1974 do 13.3.1990. Konkrétně jeho ustanovení § 34/1 g) opravňovalo příslušníka SNB použít zbraň proti osobě, která se v bezprostředním prostoru státních hranic po opětovné výzvě nezastaví, snaží se uniknout a nemůže být jiným způsobem zadržena.

Federální ministr vnitra doc. PhDr. Jaromír OBZINA, DrSc., nar. [REDAKCE], vydal dne 23.12.1974 rozkaz č. 50/1974, o ochraně státních hranic ČSSR pohraniční hlídkou a bojovou skupinou (tzv. předpis OSH-I-1) a pohraniční rotou (tzv. předpis OSH-I-2), jako služební předpisy k nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně, vydanému na základě zákona č. 69/1951 Sb., o ochraně státních hranic. Rozkaz v nezměněné podobě zůstal v účinnosti i za celé funkční období prověřovaného Ing. Františka KINCLA.

Státní hranice ČSSR byly podle čl. 1 předpisu OSH-I-1 myšlenou čarou, která odděluje na povrchu země a svislou plochou nad i pod zemí výsostné území, vzdušný prostor a hlubinu země ČSSR od sousedních států. Čl. 6 předpisu OSH-I-1 definoval narušení státní hranice jako jakýkoli přechod, přejezd nebo přelet státních hranic v kterémkoli místě osobou, která nemá doklady opravňující ji k překročení státních hranic, i přechod, přejezd nebo přelet státních hranic, uskutečněný v místě k tomu nevyhrazeném, i když osoba má doklady opravňující ji k překročení státních hranic. Čl. 9 a) předpisu OSH-I-1 označil osobu, která narušila státní hranice nebo se o jejich narušení pokusila, jako narušitele. Signální prostředky podle čl. 59 předpisu OSH-I-2 tvořily ucelený signální systém, který sloužil k předání signálu rotě (pohraniční hlídce) o narušiteli státních hranic, zabezpečoval nepřetržitost ochrany státních hranic v úseku roty v čase a prostoru a vytvářel příznivé podmínky pro rychlé zjištění narušitele, směru jeho pohybu a k jeho zadržení.

Podle čl. 7 předpisu OSH-I-1 byla Pohraniční stráž zahrnuta do vojsk ministerstva vnitra, byla podřízena ministru vnitra ČSSR a každý voják Pohraniční stráže se nazýval pohraničником. Pohraniční hlídka byla složena z jednoho nebo více ozbrojených pohraničníků plnících bojový úkol k ochraně státních hranic ČSSR (čl. 20 předpisu OSH-I-1). Pohraniční hlídka byla podřízena veliteli roty (čl. 22 předpisu OSH-I-1). Pohraniční rota byla základní jednotkou Pohraniční stráže, která nepřetržitě chrání a brání svěřený úsek státních hranic ČSSR (čl. 1 předpisu OSH-I-2).

Úkolem Pohraniční stráže podle čl. 8/1 a) předpisu OSH-I-1 bylo provádět ochranu státních hranic a zabránit jejich narušování. Podle čl. 10 předpisu OSH-I-1 pohraničnik musel být bezvýhradně oddán své socialistické vlasti a celému socialistickému společenství v čele se Sovětským svazem, dělnické třídy a její vůdkyni KSC a musel být neúprosný k třídním nepřátelům socialismu. Čl. 17 předpisu OSH-I-1 vytvořil předpoklad kázeňské nebo trestní odpovědnosti každého pohraničnika, který neučinil potřebná oprávnění k zadržení narušitelů.

Příloha č. 1 k předpisu OSH-I-1 obsahovala vysvětlení některých pojmů používaných v nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb. Termínu použití zbraně se rozumělo použití zbraně takovým způsobem, k němuž je určena (střelná zbraň ke střelbě). Služebním zákrokem se rozuměl takový výkon pravomoci pohraničnika, jímž má být splněn bojový úkol k ochraně státních hranic.

Podle čl. 9 h) předpisu OSH-I-1 měly orgány Pohraniční stráže při plnění úkolů oprávnění použít zbraně na základě nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb. o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně. Na tento článek navazoval čl. 192 a) předpisu OSH-I-1, který vycházel z již citovaného ustanovení § 1 a) předmětného nařízení a jenž stanovil, že pohraničnik je oprávněn použít zbraň při výkonu své pravomoci proti osobám, které na území republiky neoprávněně přešly nebo se po území republiky neoprávněně pokoušejí přejít státní hranice a na výstrahu nezastaví. Podle čl. 153-155 předpisu OSH-I-1 museli být narušitelé zjištěni

pohraniční hlídkou zadrženi za každé situace, při postupu narušitele přímo na hlídku měla hlídka zůstat pečlivě zamaskována, pozorovat činnost narušitele a zjišťovat, zda nejsou po stranách nebo za narušitelem další osoby, a měla si připravit zbraně k okamžitému použití, tzn. držet odjištěnou zbraň v rukou tak, aby mohl být rychle zasunut náboj do nábojové komory, a dále, byla-li hlídka vzdálena od narušitele, neměla možnost se k němu přiblížit a bylo nebezpečí uniknutí narušitele, měla ho vyzvat k zastavení a v případě neuposlechnutí výzvy ani varovného výstřelu měla použít zbraně.

Čl. 8. předpisu OSH-I-2 vymezil obliga zástupce velitele roty pro politické věci, který byl povinen organizovat a provádět politickou a ideově výchovnou práci s pohraničníky a zaměřovat ji na pochopení a plnou podporu politiky KSČ, seznamovat pohraničníky s politickou a hospodářskou situací v sousedních státech, agresivní politikou a podvratnou činností imperialistických států, vést boj proti buržoazní ideologii a morálce a vychovávat pohraničníky k nenávisti vůči třídním nepřítelům. Čl. 32 předpisu OSH-I-2 vytyčil základní úkoly politické práce u roty, jakými byly např. vychovávání pohraničníků na zásadách marxismu-leninismu k bezpodmínečné oddanosti a věrnosti věci komunismu a KSČ, pěstování třídní nenávisti k nepřítelům socialismu, upevňování ideové pevnosti a schopnosti čelit všem formám a metodám činnosti buržoazní propagandy a ideologické diverze a vyzvedávání pohraničníků, kteří se vyznamenali v boji proti narušitelům státních hranic.

Okolnosti služebních zákroků Pohraniční stráže na československých státních hranicích, popsané ve výrokové části usnesení, proti poškozeným pol. orgán podepřel zejména denními hlášeními o událostech na státních hranicích v sestavě HS PS OSH a dalšími listinami, které děj služebního zákroku doplňovaly nebo upřesňovaly.

Služební zákroky 6. roty, 11. brigády Pohraniční stráže ze dne 23.10.1988 proti Kerstin TRAUWEINOVÉ a Ullrichu TRAUWEINOVÍ jsou podloženy denním hlášením HS PS OSH č. 295/7. řádek ze dne 24.10.1988, plachtou o proryvech za rok 1988 a přijatých opatření velitelů brigády Pohraniční stráže po proryvu, záznam č. 295, a vyšetřovacím spisem Odboru vyšetřování Státní bezpečnosti Bratislava, Správy SNB hl. m. Bratislavy, č. j. VS-ČVS-0652/88.

Služební zákrok 16. roty, 9. brigády Pohraniční stráže ze dne 21.7.1989 proti Dr. Thomasu BARTSCHOVÍ je podložen denním hlášením HS PS OSH č. 201/4. řádek ze dne 21.7.1989, denní situační zprávou federálního ministerstva vnitra (dále jen "FMV") č. 93 ze dne 24.7.1989 a vyšetřovacím spisem Odboru vyšetřování Státní bezpečnosti Plzeň, Krajské správy SNB Plzeň, č. j. VS-ČVS-394/89.

Služební zákrok 3. poříčního oddílu Pohraniční stráže ze dne 14.9.1989 proti Güntheru Herbertu ZEHOVÍ je podložen denním hlášením HS PS OSH č. 256/7. řádek ze dne 14.9.1989 a denní situační zprávou FMV č. 132 ze dne 15.9.1989. Pol. orgán doplňuje, že z výčtu dílčích útoků se jedná o jediný případ překročení státní hranice mezi státy tzv. socialistického tábora – ČSSR a Maďarskem – avšak v té době se v Maďarsku již projevovaly silné demokratické tendence. V květnu 1989 se maďarská vláda rozhodla odstranit pohraniční plot, který zemi odděloval od Rakouska. Vzápětí poté se do Maďarska začaly sjíždět tisíce východních Němců, kteří chtěli utéct na Západ. Politické poměry v Budapešti už byly tehdy natolik liberální, že mohla začít fungovat církevní charita a pro východní Němce bylo otevřeno provizorní útočiště v zahradě jednoho z budapeštských kostelů (BERGER Vojtěch. Maďarsko nakročilo na cestu k demokracii a sebevědomí. Český rozhlas, 2009).

Služební zákroky 5. roty, 5. brigády Pohraniční stráže ze dne 22.9.1989 proti Renemu RÖDEROVÍ, Steffenu SCHLEGLOVÍ a Heiku SCHMOTZEOVÍ jsou podloženy denním hlášením HS PS OSH č. 264/9. řádek ze dne 22.9.1989, denní situační zprávou FMV č. 138 ze dne 25.9.1989 a vyšetřovacím spisem Odboru vyšetřování Státní bezpečnosti Plzeň, Krajské správy SNB Plzeň, č. j. ČVS-537-89. V denním hlášení HS PS OSH je služební zákrok proti třem jmenovaným zdůrazněn jako příkladný.

Prověřovaný zastával funkci ministra vnitra ČSSR, resp. federálního ministra vnitra v období od 12.10.1988 do 3.12.1989, jak je doloženo zprávou Úřadu vlády České republiky, č. j. 18223/2021-UVCR. Sídlo objektu federálního ministerstva vnitra bylo zjištěno např. z rozkazu

federálního ministra vnitra č. 34/1977, o jmenování náčelníka objektu federálního ministerstva vnitra v Praze 7-Letná, třída Obránců míru č. 85.

Dále prověřovaný v období, které předcházelo jeho jmenováním do funkce ministra vnitra ČSSR, tj. od 22.7.1988 do 11.10.1988, vykonával funkci náměstka ministra vnitra ČSSR – tehdy JUDr. Vratislava VAJNARA, CSc., nar. [REDAKCE]. Na základě přílohy č. 2 rozkazu federálního ministra vnitra č. 12/1988 ze dne 22.7.1988, o zřízení útvarů FMV a útvarů podřízených FMV, byl náměstkem ministra vnitra ČSSR Ing. Františku KINCLOVI podřízen náčelník HS PS OSH. V archivní pomůcce Archivu bezpečnostních složek Útvary FMV 1.3.1969 – 15.2.1990 je o HS PS OSH pojednáno, že připravuje podklady pro realizaci jednotné bezpečnostní politiky v útvarech PS OSH, zpracovává koncepci, taktiku a metody ochrany státních hranic a připravuje příslušné předpisy, organizuje a řídí ochranu státních hranic a pasovou kontrolu a plnění vymezených kontrarozvědných a rozvědných úkolů při ochraně státních hranic, zabezpečuje mobilizační připravenost a plány bojového nasazení PS OSH, zpracovává koncepci, řídí a zabezpečuje stranickopolitickou práci v PS OSH, stanovuje obsah marxisticko-leninské a služební přípravy důstojníků a bojové a politické přípravy vojáků PS OSH, zabezpečuje vědeckotechnický rozvoj v oblasti signální a zabezpečovací techniky státních hranic, zabezpečuje činnost hraničních zmocněnců, odpovídá za problematiku otevírání a uzavírání nebo změny charakteru hraničních přechodů a řídí a organizuje vojenskou dopravu ve FMV. Působení prověřovaného v této konkrétní funkci náměstka ministra vnitra ČSSR, jemuž byla přímo podřízena HS PS OSH, je neopominutelnou skutečností, která implikuje, že prověřovaný byl s organizací a činností HS PS OSH, jakož se stavem na státních hranicích obeznámen.

Pol. orgán ve výrokové části usnesení poukazuje na poměry v ČSSR, které občanům ČSSR a občanům dalších socialistických států znemožňovaly svobodně cestovat a překračovat státní hranice ČSSR. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31.1.1990, pod § 109 obsahoval trestný čin opuštění republiky, kterého se dopustil každý, kdo bez povolení opustil území ČSSR či kdo bez povolení zůstal v cizině. Za tento trestný čin hrozil trest odnětí svobody v rozmezí od šesti měsíců do pěti let, tedy trest velice přísný, zvláště při porovnání s trestným činem vniknutí na území republiky podle § 110 trestního zákona, za který osobám odlišným od občanů ČSSR hrozil trest odnětí svobody pouze v rozmezí od šesti měsíců do tří let. Zákonodárce společně s vedoucími představiteli státu tak zřejmě považovali nebezpečí emigrace občanů ČSSR za nežádoucí jev znatelně závažnější, než bylo pronikání cizích státních příslušníků, zejména z jiných nežli socialistických států, na území ČSSR.

Právními předpisy, které omezovaly svobodu pohybu občanů ČSSR, byly zejména zákon č. 63/1965 Sb., o cestovních dokladech, jehož ustanovení § 4/1 a), d) umožňovala odepření vydání cestovního dokladu občanům ČSSR, jejichž cesta do ciziny by nebyla v souladu se státními zájmy či kteří by při pobytu v cizině svým jednáním poškodili dobré jméno ČSSR, vyhláška ministerstva vnitra ČSSR a ministerstva zahraničních věcí č. 44/1970 Sb., kterou se provádí zákon o cestovních dokladech, jejíž ustanovení § 10/1 d), e), g) požadovala k vydání cestovního dokladu a udělení výjezdní doložky předložení mimo jiné rejstříku trestů, souhlasu zaměstnavatele a souhlasu národního výboru, a nařízení vlády č. 114/1969 Sb., jímž se stanoví, v kterých případech může být vydání cestovního dokladu odepřeno, jehož ustanovení § 1 b), d), e), f) umožňovala odepření vydání cestovního dokladu občanům ČSSR, pokud chtěli navštívit státního občana ČSSR, který se zdržoval v cizině bez povolení československých úřadů, pokud jejich jednání nasvědčovalo tomu, že hodlají zůstat v cizině po uplynutí doby povoleného pobytu v cizině či pokud nebyli devizově kryti nebo neměli devizový příslib. Z uvedeného je zřejmé, že tyto právní předpisy vázaly možnost legálně překročit státní hranice ČSSR na řadu nepřiměřených podmínek. Zároveň umožňovaly odepření vydání cestovního pasu na základě velice vágních hledisek, jako je nesoulad cesty do ciziny se státními zájmy či poškození dobrého jména ČSSR, které by pobyt v cizině mohl způsobit, a přímo explicitně zakazovaly vycestovat osobám, u nichž bylo podezření, že hodlají emigrovat do ciziny či že hodlají navštívit osobu, která již do ciziny emigrovala.

Nemožnost legálně vycestovat z území ČSSR přivedla mnohé občany ČSSR, kteří zejména z politických, ale i jiných důvodů, odmítali na území ČSSR nadále pobývat, do stavu tísně a ve snaze uniknout do ciziny podstoupili vysoké riziko reálně hrozící újmy na jejich životě, zdraví

nebo svobodě a překročili, či se pokusili překročit státní hranice ČSSR na místě tomu nevyhrazeném a ozbrojeně střeženém, neboť neměli jinou alternativu, jak tohoto cíle dosáhnout.

Tíseň je obecně definována jako stav vyvolaný nepříznivými okolnostmi omezující volnost rozhodování (ŠÁMAL Pavel a kol. Trestní zákoník. Komentář. C. H. Beck, 2012).

Všechny evropské socialistické státy (kromě Jugoslávie od počátku šedesátých let) považovaly emigraci za nežádoucí jev. Svaz sovětských socialistických republik a státy východní Evropy, s výjimkou Jugoslávie, nevnímaly právo na odchod do zahraničí jako součást základních práv člověka, ale přistupovaly k němu utilitárně z hlediska svých politických a ekonomických zájmů. Ty velely emigraci pokud možno znemožnit a v případě, že by to nešlo, ji maximálně omezit (RYCHLÍK Jan. Překračování hranic a emigrace v Československu a východní Evropě ve 20. století. In: Securitas Imperii 29. Ústav pro studium totalitních režimů, 2016).

Volný pohyb přes státní hranice byl v dobách socialistické éry v Československu nepředstavitelný. Získání platných cestovních dokladů pro cestu směrem na Západ z Československa se stalo politickou záležitostí. Občané byli politicky prověřováni, než jim byly potřebné cestovní doklady vystaveny, byli mnohdy touto cestou i nepřímo vydírání. Socialistické zákonodárství totiž disponovalo předpisy, jež dovolovaly využít možnost cestovat za hranice coby nástroj politického omezení občanů (MORÁVKOVÁ Naděžda. Legislativa, administrativa a cestování přes západní hranici za socialismu: možnosti a meze. In: Dějepis XXII: sborník katedry historie. Západočeská univerzita v Plzni, 2011).

Po krátkém období otevřených hranic v letech 1968 a 1969 se opět spustily závory na hraničních přechodech. Cestování kamkoliv se zase stalo obtížným, cesta na Západ pak takřka nemožnou, alespoň pro ty, jejichž kádrový profil nebyl "na výši". Změnu měly přinést dohody z Helsinek, ovšem i přes připojený podpis československých stranických a státních představitelů byly faktické důsledky chabé a zájemci o vycestování procházeli martyriem úřední šikany, zákazů a překážek. Bylo tomu tak až do pádu komunistického režimu (RYCHLÍK Jan, Na Západ je cesta dlouhá. Závěrečný akt z Helsinek a cestování československých občanů do zahraničí. In: Paměť a dějiny IX. 2015/03. Ústav pro studium totalitních režimů, 2015).

Stát se na obyvatele díval nikoli jako na občany, ale jako na poddané či spíše jako na nevolníky, do jejichž vzdělání investoval nemalé prostředky a jejichž odchodem do ciziny mu tedy vzniká ekonomická ztráta. V chápání komunistického režimu měl každý obywatel sedět doma a podílet se na "výstavbě socialismu" (RYCHLÍK Jan, Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: Pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848-1989. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007).

S popsáním stavem dává pol. orgán do souvislosti další historickou skutečnost, a sice že českoslovenští občané a občané jiných socialistických států utíkali do zahraničí z politických důvodů. Nelze sice konstatovat, že ve všech případech bylo motivem emigrace občanů jejich politické přesvědčení, tedy že se neztotožňovali s politickými poměry v ČSSR nebo jiné socialistické zemi, z níž pocházeli, nicméně je zřejmé, že vnitřní ochranný režim na československých státních hranicích byl nastavený zejména k eliminaci nežádoucí politické emigrace. To dokládá rozkaz č. 17/1988, o stanovení pokynů k zajištění úkolů vyplývajících pro SNB z rozhodnutí prezidenta ČSSR o amnestii trestného činu opuštění republiky podle § 109/1, 2 trestního zákona ve znění účinném do 31.1.1990, který dne 27.10.1988 vydal prověřovaný a který se týkal posuzování těchto trestných činů spáchaných za okolnosti, že pachatel projevil nepřátelský vztah k socialistickému společenskému nebo státnímu zřízení. Ten vymezil nepřátelským postojem k jednotlivým politickým, státním, hospodářským nebo společenským poměrům, zejména vůči budování socialismu, proti vedoucí úloze dělnické třídy nebo KSČ, proti socialistickému společenskému vlastnictví nebo zásadě plánovitého řízení národního hospodářství, proti zahraniční politice nebo spojení se Svazem sovětských socialistických republik, proti čelním představitelům republiky nebo čelním představitelům států světové socialistické soustavy. Právě při zjištění takové pohnutky nešlo čin posoudit jako amnestovaný, přičemž prověřovaný se tak svým přičiněním zasadil o provedení rozhodnutí prezidenta ČSSR, jak z amnestie vyjmout okruh pachatelů trestného činu opuštění republiky

spáchaného z důvodu jejich politického přesvědčení nesouladného s tehdejším státním zřízením a vystavit je tak následkům trestního stíhání.

Prověřovaný Ing. František KINCL využil svého práva a podle § 158/8 věty druhé za středníkem tr. ř. odepřel vysvětlení.

Pol. orgánem byly v rámci postupu podle § 158/3 tr. ř. opatřeny záznamy a protokoly o podaných vysvětleních, výsleších svědků, odborných vyjádření a znaleckých posudků, které se týkaly jiné trestní věci. Jedná se o řízení vedené zdejší úřadem pod spisovou značkou č. j. UDV-807/TČ-2017-260011, pod kterou je nebo byla vyšetřována trestná činnost obviněných Milouše JAKEŠE, nar. [REDAKCE], JUDr. Lubomíra ŠTROUGALA, nar. [REDAKCE], a JUDr. Vratislava VAJNARA, CSc. Ti se měli dopustit obdobné trestné činnosti v postavení členů předsednictva Ústředního výboru KSČ (Milouš JAKEŠ a JUDr. Lubomír ŠTROUGAL) a v postavení federálního ministra vnitra (JUDr. Vratislav VAJNAR, CSc.), když v době jejich trestního stíhání nebyly zajištěny listinné důkazy, které by svědčily o podezření z trestné činnosti Ing. Františka KINCLA. Skutečnosti zjišťované z těchto listin však logicky zapadaly do prověřovaných okolností šetřených pod č. j. UDV-650/TČ-2022-260011, když bylo ve fázi přípravného řízení vycházeno z účelu trestního řádu, ze základních zásad trestního řízení i z ustanovení § 89/2 tr. ř., které hovoří o zásadní použitelnosti důkazů v jedné trestní věci i jiných trestních věcech, pokud trestní řád nestanoví výslovně opak. Limity zásad zákonnosti a přiměřenosti jsou tak v současnosti splněny i v této trestní věci, v níž mají být takové důkazní prostředky užity k důkazu, když prověřovaný Ing. František KINCL je ohrožen shodnou skutkovou podstatou a trestní sazbou.

RSDr. Stanislav NEZVAL, nar. [REDAKCE], pracoval po Ing. Františku KINCLOVI na pozici náměstka federálního ministra vnitra. Uvedl, že pod něj spadala Pohraniční stráž. Během jeho působení na FMV se řešilo zavádění digitalizace státní správy, a to pod tlakem Ústředního výboru KSČ. Tohle byl jeho hlavní úkol a na víc nezbýval čas. On se ve věci problematiky Pohraniční stráže zabýval zejména logistikou, ekonomikou a personálními otázkami. Vyžadoval zasílat jednou měsíčně informace o mimořádných událostech na státních hranicích bez ohledu na to, zda šlo o narušení zvenku nebo zevnitř. Měl prioritu, aby se prací zpravodajské služby případní narušitelé zachytili ještě dřív, než dojdou k hranicím. Ministr vnitra měl v plánu zavést na hranicích s Rakouskem tzv. bezpečnostní ochranu, která fungovala na bázi hranic se socialistickými státy. Ochrana měla být vykonávána příslušníky SNB se všemi jejich právy a povinnostmi. Hranice se SRN měla zůstat chráněná v nepřehledných úsecích. Bohužel celá věc probíhala příliš pozdě, již nestihli mnohé realizovat, protože přišel listopad 1989. Uvažovalo se o zrušení výjezdních doložek, ale toto také nestihli zrušit. On se ve své funkci zodpovídal pouze ministrovi vnitra, který již informoval Ústřední výbor KSČ nebo generálního tajemníka. Jednou měsíčně měl RSDr. Stanislav NEZVAL schůzku s náčelníkem HS PS OSH PhDr. Antonem NEMCEM, nar. [REDAKCE], který jej o situaci na státních hranicích informoval. Naproti tomu PhDr. Anton NEMEC dostával od něj informace, které měly směřovat k Pohraniční stráž. Nikdy nebyl svědkem toho, že by byli pohraničníci směřováni k tomu, aby při ochraně státních hranic použili k zadržení narušitele jakékoli prostředky. Jednalo se o konec 80. let a z hlediska mezinárodní situace to nebylo vyžadováno. Uvedl, že na fungování Pohraniční stráže v době socialismu je třeba nahlížet v historických a politických souvislostech. V závěru RSDr. Stanislav NEZVAL vyjádřil uspokojení, že dnes mohou lidé svobodně a bez omezení cestovat mimo republiku a nejsou ničím omezováni.

JUDr. Vratislav VAJNAR, CSc., podal vysvětlení dvakrát. Poprvé sdělil, že komunikace mezi ním a generálním tajemníkem JUDr. Gustávem HUSÁKEM, CSc., nar. [REDAKCE], probíhala především osobně. Pokud bylo něco třeba vyřešit rychle, bylo to po telefonu. S Miloušem JAKEŠEM, který ho vystřídal ve funkci, nejednal, alespoň si na to nevzpomíná, to už byl ministr vnitra Ing. František KINCL. Pohraniční stráž spadala pod něj jako ministra vnitra. Asi dvakrát do roka měl schůzku s PhDr. Antonem NEMCEM, který mu podával zprávu, co se u Pohraniční stráže děje. Žádné písemné zprávy mu nepředkládal. Do operativy Pohraniční stráže JUDr. Vratislav VAJNAR, CSc., nezasahoval a ani se k ní nevyjadřoval. Pohraniční stráž měl na starost jeden z jeho náměstků, pravděpodobně to byl JUDr. Vladimír HRUŠECKÝ, nar. [REDAKCE] (ve funkci náměstka od 1.6.1979 do 31.5.1988). Všichni náměstci ho jednou do měsíce informovali, co se na jejich

úseku stalo. V rámci toho byl asi informován i o situaci u Pohraniční stráže. Nedělo se, že by on jako ministr vnitra dostával denní hlášení od Pohraniční stráže. On byl informován jen tehdy, když došlo k mimořádné situaci, třeba ke střelbě. Tuto informaci pravděpodobně předal dál, a to generálnímu tajemníkovi a taky ji pravděpodobně zahrnul do zprávy pro vládu, která se dělala jednou za půl roku, později jednou ročně. Asi o mimořádných situacích informoval i předsedu vlády (JUDr. Lubomíra ŠTROUGALA). Sám tyto události neřešil, toto měl na starost náčelník Pohraniční stráže, který se zodpovídal jeho náměstkovi. On žádným způsobem neupravoval režim na státních hranicích. Jeho předchůdce doc. PhDr. Jaromír OBZINA, DrSc., se úpravou režimu na státních hranicích zabýval, a když nastoupil do funkce ministra vnitra, bylo vše hotové a nebylo potřeba s tím nic dělat.

V rámci druhého podání vysvětlení JUDr. Vratislav VAJNAR, CSc., uvedl, že Pohraniční stráž sice pod něj spadala, ale byla to z velké části autonomní složka. Byl zákon o Pohraniční strážce, kde bylo vymezeno, jaké jsou pravomoci a povinnosti pohraničnicků, a tímto zákonem se řídila i střelba na hranicích. Pokud byl nějak pohraničnick ohrožený, tak se mohl bránit. Zopakoval, že jakékoli informace ze státní hranice, včetně mimořádných událostí, mu byly podány prostřednictvím jeho podřízeného, asi JUDr. Vladimíra HRUŠECKÉHO. Tyto informace mu byly podány telefonicky, písemně, nebo ústně. Bylo to nárazové podle toho, zda se stalo něco závažného. Po obdržení takových informací tyto osobně, nebo telefonicky předložil generálnímu tajemníkovi Ústředního výboru KSČ, kterému jako ministr vnitra podléhal. Domnívá se, že tyto informace pak šly od generálního tajemníka k členům předsednictva Ústředního výboru KSČ a předsedovi vlády. Pravidelně jednou za rok byl přizván k jednání předsednictva Ústředního výboru KSČ, kde podával zprávu o činnosti FMV a referoval i o situaci na státních hranicích ČSSR. Program schůze předsednictva Ústředního výboru KSČ se řídil podle plánu práce. On jako ministr vnitra nikdy nevydal žádný rozkaz, nařízení nebo věstník k činnosti Pohraniční stráže. Použití zbraně bylo upraveno zákonem a nic takového se za jeho působení na FMV neměnilo.

Oldřich BRTNÍK, nar. [REDAKCE], v podaném vysvětlení uvedl, že dne 18.11.1976 úspěšně překročil státní hranici do SRN. Jelikož v letech 1967-1969 sloužil jako příslušník Pohraniční stráže v době vojenské služby, byl si vědom, že příslušníci proti narušitelům státních hranic mohou použít střelby.

Aleš HOCH, nar. [REDAKCE], v podaném vysvětlení uvedl, že byl dne 7.3.1987 v 21:58 hod. zadržen příslušníky Pohraniční stráže při pokusu o překročení státní hranice do Rakouska. O způsobu ochrany státní hranice věděl, že je oplocena, střežena příslušníky Pohraniční stráže se psy a zbraněmi s ostrými náboji. Taktéž věděl, že za nelegální překročení státní hranice mu hrozí vysoký trest. O podobě státní hranice se dověděl z televize a obecně z propagandy komunistického režimu, jednalo se o věc obecně známou.

Jan JIRUKIS, nar. [REDAKCE], v podaném vysvětlení uvedl, že byl odsouzen v trestu odnětí svobody v délce 10 měsíců kvůli tomu, že chtěl v roce 1976 překročit státní hranici do Rakouska, ač si následně své počínání rozmyslel. Ohledně způsobu ochrany státních hranic si byl vědom, že příslušníci Pohraniční stráže byli proti narušitelům státní hranice oprávněni střílet a že za zadržení narušitelů byli odměňováni, dostávali tzv. opuštěčky. Státní hranice měla 4 pásma a v jejím okolí bylo plno spolupracovníků s policií a jeden z nich jej i nahlásil. O podobě státní hranice se nejvíce dověděl během své základní vojenské služby.

Petr JURÁNEK, nar. [REDAKCE], v podaném vysvětlení uvedl, že v roce 1984 s přáteli spali v blízkosti státní hranice a v noci je probudila hlídka Pohraniční stráže, verbálně i fyzicky je napadli a odvezli k výslechu. Pro obvinění z pokusu o nedovolené překročení státní hranice strávil 11 měsíců ve vazbě a následně byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 2 let. O režimu ochrany státní hranice tehdy nic nevěděl, pouze to, že byla hlídaná.

Pavel PETRUS, nar. [REDAKCE], v podaném vysvětlení uvedl, že někdy mezi lety 1984 až 1986 překročil státní hranici do NDR a zpět, zadržen při tom hlídkou Pohraniční stráže nebyl. O podobu státní hranice se příliš nestaral, byl si i tak vědom, že je dobře hlídaná, obehnaná ostnatými dráty a že v případě jejího překročení na něj mohou členové Pohraniční stráže střílet či poštvat služební psy. O podobě státní hranice se dověděl z televize a dále od různých lidí.

Vilém VEDRA, nar. [REDAKCE], v podaném vysvětlení uvedl, že byl v roce 1988 zadržen při ilegálním překročení státní hranice. Byl zadržen na cestě ke státní hranici na základě udání příslušníka Pohraniční stráže v civilu. S režimem na státních hranicích se seznámil během své základní vojenské služby, věděl, že je chráněná dráta a že příslušníci Pohraniční stráže mohou po narušitelích střílet a posílat na ně služební psy.

Mgr. Libor SVOBODA, Ph.D., je pracovníkem Ústavu pro studium totalitních režimů a zabývá se dějinami Státní bezpečnosti a problematikou převaděčství na státních hranicích ČSSR. V odborném vyjádření uvedl, že na základě toho, jakým způsobem fungoval před listopadem roku 1989 stranický a státní aparát, lze bezpochyby usuzovat, že nejvyšší představitelé státu měli přístup k informacím o úmrtích na státních hranicích ČSSR, pouze se neví, zda se to týkalo všech, nebo jen vybraných funkcionářů. Zcela jistě se tyto informace dostávaly k náměstkovi ministerstva vnitra, a tím pádem k ministroví. Z ministerstva pak byly tyto materiály postupovány sekretariátu Ústředního výboru KSČ a v některých případech přímo na předsednictvo Ústředního výboru KSČ. Pokud došlo na státních hranicích ke střelbě s následkem smrti, tak tyto informace musely být, podle jeho názoru, alespoň ve zkratce, třeba i jen formou ústního sdělení, předány členům předsednictva Ústředního výboru KSČ a ti je museli vzít minimálně na vědomí. V úplnosti pak byly samozřejmě postoupeny nižším složkám aparátu KSČ. Tento předpoklad je založen na analogii s jinými problematikami. Veškeré záležitosti týkající se fungování státního aparátu byly řízeny po stranické linii. To se týkalo i ostrahy státních hranic. Pokud došlo na státních hranicích k nějakému většímu incidentu, třeba i s následkem úmrtí, směřovaly tyto informace nejprve přirozeně na FMV a odtud na Oddělení státní administrativy Ústředního výboru KSČ. Tam byly tyto informace zpracovány a předloženy Ústřednímu výboru KSČ. Střelba na hranicích s následkem smrti byla tak závažná událost, která k jmenovaným funkcionářům musela proniknout. Vzhledem k tomu, že KSČ měla ústavně zajištěnou vedoucí úlohu ve společnosti, mohlo předsednictvo Ústředního výboru KSČ kontrolovat a úkolovat ministry vlády i poslance Federálního shromáždění, České národní rady a Slovenské národní rady a jejich prostřednictvím prosazovat přijímání zákonů. Zákony týkající se bezpečnosti, stejně jako všechny zákony, musely být schváleny KSČ. Mnohdy byly tyto zákony připravovány přímo stranickými institucemi a orgány, v případě bezpečnosti Oddělením státní administrativy ve spolupráci s nižšími složkami aparátu KSČ nebo s ministerstvem vnitra. Obecně se tyto věci probíraly po stranické linii a poté se vše zavádělo po linii státní. Navíc ministři byli zpravidla členy Ústředního výboru KSČ. Zákony podléhaly schválení Ústředního výboru KSČ.

Mgr. Ing. Pavel VANĚK, Ph.D., pracuje v Archivu bezpečnostních složek a dlouhodobě se zabývá problematikou státních hranic, o které publikuje. V odborném vyjádření uvedl, že informace o státních hranicích byly zasílány na vědomí Oddělení státní administrativy Ústředního výboru KSČ. Jednalo se o materiály z vojenských rad HS PS OSH. Vojenská rada byla poradním orgánem náčelníka HS PS OSH. Vyhodnocovala dřívější období na úseku ochrany státních hranic, probírala dlouhodobé plány činností na státních hranicích, koncepce a aktuální situaci v ostraze státních hranic. Vojenskou radu HS PS OSH tvořili všichni náčelníci podřízení náčelníkovi HS PS OSH a jednání vojenských rad se účastnily i osoby, jež zajišťovaly informovanost náměstka ministra vnitra ČSSR, který měl v kompetenci vojska ministerstva vnitra, a také zástupce z Oddělení státní administrativy. Na otázku, zda Ústřední výbor KSČ řídil nebo instruoval jednotlivé útvary Pohraniční stráže, odpovídá, že nikoli přímo. Může konstatovat, že obsah předpisu OSH-I-1 a dalších byl projednáván právě vojenskou radou a v rámci těchto projednání byla informována KSČ. Podle závažnosti incidentů na státních hranicích se spustil mechanismus šetření události, které vedla zpravidla komise ustanovená velitelem brigády Pohraniční stráže. Vedle toho tuto záležitost mohla šetřit komise ustanovená náčelníkem HS PS OSH, což ale nemuselo být pravidlem. Výsledkem šetření měl být návrh přijatého opatření, aby se situace neopakovala, a v této formě mohla být závěrečná zpráva poslána náměstkovi federálního ministra vnitra nebo prostřednictvím náměstka ministroví vnitra.

Cestou mezinárodní právní pomoci byly německé justiční orgány v trestní věci č. j. ÚDV-807/TČ-2017-260011 požádány o výslech dosud žijících poškozených, kteří jsou německými občany.

Rene RÖDER uvedl, že se dne 22.9.1989 v 15:35 hod. společně se Steffenem SCHLEGELEM a Heiko SCHMOTZEM pokusil o překročení státní hranice z ČSSR do SRN, jelikož již byla nálada převratu, nikdo ale nevěřil, že se něco skutečně změní. Stát stále konfiskoval věci i těm lidem, kteří na Západ vycestovali oficiálně. V okolí Chebu vcelku jednoduše překonali první plot státní hranice. Po překonání druhého plotu najednou přijely různé terénní vozy, motocykly a přiletěl vrtulník. Všichni křičeli, jako diví stříleli a nadávali jim do fašistů. Byl postřelen dvakrát do pravého stehna a jednou mu střela škrtila o žebra, Steffen SCHLEGEL měl prostřelené pravé lýtko. Není si jist, zdali slyšel varovné výstřely. Příslušníci Pohraniční stráže jim neustále pažbou pušky tloukli do stělných ran. Na místě jim neposkytli první pomoc a až po nějaké době je odvezli do nemocnice. On sám byl v bezvědomí. Tři dny po této události jej převezli do východního Berlína, kde jej ve věznici připoutali k posteli, že nemohl ani zvednout hlavu. K následkům této události uvedl, že ho šokovalo, jak s ním příslušníci Pohraniční stráže zacházeli, tedy jak jej tloukli do otevřených ran a jak jej ponižovali. Nikoho nenapadl a nikomu nic neudělal. Dotklo se jej zejména označení za fašistu. Zranění se relativně dobře zahojila, ale ta psychická zátěž a to zacházení jej velmi špatně ovlivnilo.

Steffen SCHLEGEL sdělil, že se dne 22.9.1989 v 15:35 hod. pokusil o překročení státní hranice z ČSSR do SRN z politických důvodů, kterými byla svoboda cestování a svoboda názorů, jakož i z hospodářských důvodů, jako byl nedostatek bytů. V NDR neměli informace o ochraně hranice ČSSR. Když společně s Rene RÖDEREM a Heiko SCHMOTZEM překonávali v oblasti Chebu první plot státní hranice, příslušníci Pohraniční stráže po nich začali střílet. Pod palbou se jim podařilo překonat první i druhý plot, kde se nad nimi objevil vrtulník a snažil se je natlačit do hlubokých děr, které se za druhým plotem nacházely. Příslušníci Pohraniční stráže proti nim vypustili i psy a pokračovali ve střelbě, přičemž jedna z nich trefila jeho tašku, kterou měl při sobě. Heiko SCHMOTZ byl kousek stranou od něj a trochu před ním, když jej zastavil voják. Držel mu samopal v zátylku a stiskl spoušť. Jen to ale cvaklo a následně jej praštil pažbou pušky do vazů. V tom okamžiku již byl on sám na zemi, protože jej jiný příslušník Pohraniční stráže dohnal. Z bezprostřední blízkosti mu střelil do levého lýtka i přes to, že se již s rukama nad hlavou vzdal. Střílel tedy bez důvodu a záměrně. Příslušníci Pohraniční stráže celou dobu něco křičeli, ale on ničemu nerozuměl, protože se neustále střílelo. Mimo to neustále štěkali psi, které na ně poštvali, a byl tam hluk z vrtulníku. Nevšiml si, kdy byl Rene RÖDER zraněn použitím stělné zbraně, tedy zda to bylo před jeho zraněním nebo po něm. Následně k sobě byli připoutáni pouty, a jak ležel na zemi, pokoušel se tlačit na své zranění. První pomoc jim příslušníci Pohraniční stráže neposkytli. Trvalo to velmi dlouho, než se dostali do nemocnice. Když se probal, byl v nemocnici sám na pokoji, který byl střežen těžce ozbrojeným příslušníkem Pohraniční stráže. Po propuštění z nemocnice jej a Rene RÖDERA odvezli českou sanitkou na hranici s NDR. Tam již čekali příslušníci Ministerstva státní bezpečnosti NDR (dále jen "StaSi") s vozidlem Volvo a odvezli je do Hohenschönhausenu, kde byl asi dva dny na ošetřovně a následně v tamním vězení ve vyšetřovací vazbě. Několikrát tam byl vyslýchán, pořád a pořád, i v noci. Neustále se jej ptali, kdo byl vůdcem. Náhradu škody v trestním řízení si nárokuje. V důsledku svého zranění ztratil mnoho krve a obával se, že přijde o život. Ještě dnes trpí různými strachy, někdy má i noční můry a bolesti ve starém zranění. Jako veliké pochybení cítí to, že dlouho nebyli ošetřeni a nebyla jim poskytnuta žádná první pomoc. Nemůže uvést žádnou konkrétní částku, kterou si nárokuje, ale člověk si to s sebou nese celý život. Ten strach a bolest nelze vyvážit penězi.

Heiko SCHMOTZ uvedl, že se dne 22.9.1989 v 15:35 hod. společně se Steffenem SCHLEGELEM a Rene RÖDEREM pokusil o překročení státní hranice z ČSSR do SRN. Jako mladí lidé si mysleli, že pobyt v NDR nemá žádnou perspektivu. Vždy si mysleli, že se člověk z NDR nikdy nedostane. Po schůzce kancléře HONECKERA s Čičany se domnívali, že tato země bude totálně odizolovaná. Věděli, že na německo-německé hranici se střílí, o režimu na státních hranicích ČSSR neměli povědomí. U státní hranice v okolí Chebu prošli nejdříve kolem kasáren, kde naštěstí právě měli oběd, jinak by je odchytili již tam. Na jedné z lesních cest stálo vozidlo Pohraniční stráže, před příslušníky se jim však podařilo schovat. První plot byl zhruba 2 metry vysoký a byl z ostatního drátu. Steffen SCHLEGEL a Rene RÖDER jej přelezli, on jej však podlehl. Jakmile se prvního plotu dotkli, začali na ně příslušníci Pohraniční stráže střílet. Druhý plot byl tvořen jen pletivem a lehce jej přelezli. Jelikož byli na konci svých sil, běželi již velmi pomalu.

Jeden z příslušníků Pohraniční stráže byl za ním a slyšel, jak přímo za jeho hlavou stiskl spoušť zbraně. Jen to však cvaklo, pravděpodobně měl prázdný zásobník. Pak jej uhodil pažbou pušky do hlavy, až spadl na zem. Ze země viděl, jak Steffena SCHLEGELA jeden z příslušníků Pohraniční stráže střelil ze zhruba 1 až 2 metrů do lýtka. Silně krvácel jako fontána. Rene RÖDER ještě pomalu běžel dál, pak jej ale střelili z bezprostřední blízkosti do stehna. Po zadržení jim příslušníci Pohraniční stráže nadávali do nacistů. První pomoc jim neposkytli a v kasárnách mu nasadili pytel na hlavu a tlačili ho skrze špalír příslušníků Pohraniční stráže, kteří jej bili a kopali. Následně jej bez lékařského ošetření zavřeli na samotku. Poté jej převezli do věznice v Plzni, pak v Praze a nakonec do NDR. Během celé té doby neměl možnost kontaktovat své příbuzné ani známé. V Berlíně jej dali do vězení StaSi Hohenschönhausen. Tam jej vyslýchali jako ve filmu, s lampou do obličeje jej oslepovali, křičeli a pokoušeli se zjistit, kdo byl vůdce a co má nyní za úmysly. Po dvou nocích výslechů byl propuštěn a teprve tehdy si mohl obléct nové oblečení, jelikož již neměl žádné zavazadlo s prádlem. To všechno jim odebrali Češi a zřejmě ukradli. Náhradu škody žádá za způsobené zranění a za nelidské podmínky vazby. Nemohl si ani vyměnit oblečení a musel tam často snášet strach, vůbec nevěděl, co jej čeká.

Dr. Thomas BARTSCH po svém zajištění na státní hranici dne 25.7.1989 vypověděl vyšetřujícímu orgánu, že se někdy v březnu 1989 v NDR domluvil s Peterem GRUNDEM na pokusu o společný ilegální přechod státní hranice z ČSSR do SRN. Domnívali se totiž, že přechod z ČSSR do SRN bude jednodušší než z NDR. Důvodem jeho rozhodnutí bylo to, že se v NDR cítil jako zajatec, nebyla v něm žádná svoboda a nemohl nikam cestovat. Do ČSSR přicestovali dne 18.7.1989 na motocyklu Petera GRUNDA. Pokračovali směrem k obci Kdyně, kde se kolem 22:00 hod. ubytovali v kempu. Zde se zdrželi až do 20.7.1989. Prováděli průzkum terénu, aby si vytypovali prostor k přechodu státní hranice. Dne 20.7.1989 odjeli z kempu na motocyklu směrem k Chodské Lhotě a za touto obcí schovali v lese motocykl a podle mapy a kompasu pokračovali pěšky směrem ke státní hranici. Přešli nějaký potok, prošli tunel a dostali se k poli, na jehož konci byla vidět strážní věž a drátěný zátaras. Domlouvali se, jak se dostanou na druhou stranu. Původně se chtěli prostříhat plotem kleštěmi. Potom zahlédli, že jsou v plotech malá vrátka. Snažili se je otevřít, zacloumali s nimi a při tom vyletěla světlice. Lekli se a běželi zpátky, proběhli zpět tunelem, dostali se asi 30 metrů do pole a tam si zalehli. Chvilí leželi, potom přiběhl pes a dva vojáci. Něco jim říkali, ale nerozuměli jim. Domnívali se, že mají dát ruce vzhůru, což také udělali. Stáli zády ke státní hranici, oba vojáci stáli za nimi, takže na vojáky neviděli. Protože jim nerozuměli, tak se pootočil k vojákům a říkal jim, že jsou Němci a že jim nerozumí. Stále měl ruce nad hlavou. Vtom zazněly výstřely a najednou byl zasažen do kolene pravé nohy, mírně z pravé strany. Kolik bylo výstřelů, nemůže říct, protože výstřely splynuly, jednalo se o dávku. V žádném případě to ale nebyl jeden výstřel. Padl k zemi a chytil se za nohu, která bolela a silně krvácela. Oba vojáci se na něčem domlouvali, potom jeden z nich sundal jeho opasek, na němž měl pouzdro s loveckým nožem. Vyndal obvazový balíček, jeho nožem mu rozřízl kalhoty a obvázal mu ránu. Asi za hodinu se na místo dostavil lékař, naložili jej na nosítka a odnesli k silnici, kde jej lékař ošetřil, dal mu nějakou injekci, umístili jej do sanitky a odvezli do nemocnice. Žádný nůž na nikoho při zákroku nevytáhal. Už Petru GRUNDOVI, když leželi po vystřelení světlice v poli, říkal, že se nechají zadržet, on také neměl v úmyslu se zadržení bránit. Když se totiž rozhodli, že se pokusí o ilegální přechod z ČSSR do SRN, počítali s tím, že buď se jim přechod podaří, nebo se nechají zadržet bez kladení odporu. Proč proti němu hlídka použila zbraň, neví, on k tomu svým chováním podnět nedal.

Jako svědek byl v přípravném řízení, č. j. ÚDV-807/TČ-2017-260011, vyslechnut Ing. Jan MUZIKÁŘ, nar. [REDAKCE], který odmítl vypovídat s argumentem, že byl v rozhodné době náčelníkem štábu HS PS OSH a jeho výpověď by mohla vyvolat trestní řízení vůči jeho osobě. K věci pouze uvedl, že jeho přímým nadřízeným byli PhDr. Anton NEMEC a předtím gen. ŠÁDEK a že jejich přímým nadřízeným byl náměstek federálního ministra vnitra pan HRUŠECKÝ.

Jako svědek byl v přípravném řízení, č. j. ÚDV-807/TČ-2017-260011, vyslechnut PhDr. Jan FOJTÍK, CSc., nar. [REDAKCE], který se vyjádřil pouze k organizačním záležitostem, když uvedl, že ohledně režimu na státních hranicích neprobíhala žádná diskuze, jelikož vyplýval z povinností ČSSR jako člena Varšavské smlouvy, která byla neustále ohrožována ze strany Spojených států

amerických. Role předsednictva Ústředního výboru KSČ spočívala v koordinaci politické činnosti orgánů Národní fronty, která byla politickým systémem socialismu, a v zajištění, aby na odpovědných místech byli kádrově vybráni lidé oddaní socialismu. Předsednictvo Ústředního výboru KSČ zasedalo každý týden, obvykle v pátek, program schůze se určoval po dohodě s předsedou vlády, příslušnými tajemníky KSČ a generálním tajemníkem Ústředního výboru KSČ. Členové i kandidáti předsednictva Ústředního výboru KSČ mohli ke každé projednávané věci předkládat návrhy, o návrzích se hlasovalo prostou většinou. Mnozí členové předsednictva Ústředního výboru KSČ byli zároveň členy vlády. Předsednictvo mělo pochopitelně vyšší politickou autoritu než vláda.

Jako svědek byl v přípravném řízení, č. j. ÚDV-807/TČ-2017-260011, vyslechnut RSDr. Stanislav NEZVAL, náměstek federálního ministra vnitra v letech 1988-1989, který uvedl, že problematika Pohraniční stráže mu byla přidělena poté, co se Ing. František KINCL, který měl jako náměstek federálního ministra vnitra tuto gesci na starosti, sám stal ministrem vnitra. S genmjr. NEMCEM, náčelníkem HS PS OSH, komunikoval jednou měsíčně a vymínil si od něj dostávat informace o mimořádných událostech na státních hranicích, kterými se rozumělo i použití zbraně příslušníky Pohraniční stráže. Žádné takové informace však neobdržel (ač bylo pol. orgánem prokazatelně zjištěno, že ke střelbě docházelo i v roce 1989). Pokud by je obdržel, okamžitě by informoval ministra vnitra. Hovořilo se však o tom, že ministr vnitra dostával informace přímo z HS PS OSH. O možnosti příslušníků Pohraniční stráže použít zbraň věděl. Společně s ministrem Ing. Františkem KINCLEM se snažili změnit režim na státních hranicích, a to částečným odstraněním zátarasů a drátů a omezením možnosti příslušníků Pohraniční stráže použít zbraň. Ač takové kroky musel odsouhlasit Ústřední výbor KSČ, bez ohledu na tento proces odstranění zátarasů navrhli přímo premiérovi ADAMCOVI, nicméně do konce roku 1989 nestihlo být realizováno.

PhDr. Jiří PLACHÝ, Ph.D., znalec z oboru společenské vědy, specializace protinacistický a protikomunistický odboj, vypracoval dne 15.12.2019 pro potřeby trestního řízení č. j. ÚDV-807/TČ-2017-260011 znalecký posudek. V něm uvedl, že obecný mechanismus toku informací byl takový, že předsednictvo Ústředního výboru KSČ každý rok zaúkolovalo federálního ministra vnitra k vypracování zprávy o situaci na státních hranicích. Zprávy byly federálním ministrem vnitra předsednictvu Ústředního výboru KSČ předloženy spolu se stanoviskem Oddělení státní administrativy Ústředního výboru KSČ, které se s obsahem zpráv seznamovalo s předstihem. Členové předsednictva Ústředního výboru KSČ k nim mohli v diskuzi vyslovit své připomínky, se kterými pak byly zprávy vzaty na vědomí. Předsednictvo Ústředního výboru KSČ také vyslovovalo souhlas s dlouhodobým základním zaměřením služební činnosti SNB a vojsk ministerstva vnitra. Z tohoto mechanismu je tedy patrné, že členové předsednictva Ústředního výboru KSČ mohli činnost bezpečnostních složek, včetně Pohraniční stráže, ovlivňovat.

Informovanost prověřovaného coby federálního ministra vnitra o situaci na státních hranicích, konkrétně o počtech tlaků, proryvů a zadržení narušitelů, probíhala na pravidelných kolegiích ministra vnitra ČSSR. Ústav pro studium totalitních režimů je definuje jako pravidelné měsíční schůzky nejvyššího vedení resortu, tedy samotného ministra, jeho náměstků, kteří řídili jednotlivé správy, a dalších přízvaných funkcionářů, přičemž předmětem schůzek byly záležitosti týkající se vnitřního chodu ministerstva (kádrové a organizační změny), vyhodnocování plnění dlouhodobých úkolů nebo rozbory zpráv týkajících se bezpečnostní situace v zemi. Například ve Zprávě o bezpečnostní situaci na teritoriu Jihomoravského kraje, která byla projednávána za účasti prověřovaného na 4. kolegiu ministra vnitra ČSSR dne 2.5.1989, se uvádí, že tlak na státní hranice ze strany narušitelů je dlouhodobě na stejné úrovni, ročně je zadrženo v průměru přes 100 osob, kdy přes všechna soustavná součinnostní opatření se 4. brigádou Pohraniční stráže Znojmo dochází ročně ke třem až čtyřem proryvům. Na 7. kolegiu ministra vnitra ČSSR byla za účasti prověřovaného dne 5.9.1989 projednávána Zpráva o bezpečnostní situaci v Jihočeském kraji. V ní se píše, že trvajícím negativním jevem je trestná činnost státních příslušníků NDR, kterých se do současné doby podařilo zadržet 51, spočívající především v ilegálním opuštění republiky. Na témže kolegiu vzal prověřovaný na vědomí zprávu I. náměstka ministra vnitra ČSSR Ing. Alojeze LORENCE, CSc., o kontrole plnění a zabezpečení závazků vyplývajících ze Závěrečného

dokumentu Vídeňské následné schůzky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a návrhu dalšího postupu. V této zprávě je konstatována nezbytnost úpravy práva použití zbraně příslušníky Pohraniční stráže a SNB stanoveného konkrétně v ustanoveních § 34/1 g) zákona č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, § 8 zákona č. 69/1951 Sb., o ochraně státních hranic, a nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně. Zápis ze 7. kolegia ministra vnitra ČSSR byl rozeslán dne 12.9.1989 a u podpisové doložky ministra vnitra je podepsán "KINCL". A dále například ve zprávě o bezpečnostní situaci v Severočeském kraji, jejíž projednání za účasti prověřovaného bylo na programu 9. kolegia ministra vnitra ČSSR konaného dne 7.11.1989, je předložena tabulka vyhodnocení tlaku narušitelů na státních hranicích s Polskou lidovou republikou a NDR.

Federální ministr vnitra jednou ročně informoval předsednictvo Ústředního výboru KSČ o bezpečnostní situaci v ČSSR za uplynulý rok. Předmětem výroční zprávy byl i stav ochrany státních hranic. Předsednictvo Ústředního výboru KSČ se scházelo jednou týdně. Schůze trvaly často přes dvě hodiny. Jednání řídil generální tajemník, který měl poslední slovo. Zasedáním předsednictva procházely programy práce vlád, parlamentu, Ústředního výboru Národní fronty, důležitá vládní usnesení a navrhované zákony. K některým se vyjadřovalo, jiné pouze dostalo na vědomí. Všechna významná opatření a normy musely projít předsednictvem Ústředního výboru KSČ. Proto byli členy předsednictva Ústředního výboru KSČ nejvyšší představitelé hlavních společenských organizací: prezident republiky, předsedové federální a národních vlád, předseda Federálního shromáždění, předseda České národní rady a v osobě generálního tajemníka i předseda Ústředního výboru Národní fronty (RŮŽIČKA Daniel. Komunistická strana Československa (KSČ): stranické orgány. Totalita.cz. 2019.).

Prověřovaný dne 21.12.1988 předložil předsednictvu Ústředního výboru KSČ dokument Bezpečnostní situace v ČSSR, cíle a hlavní úkoly služební činnosti SNB, Pohraniční stráže a vojsk ministerstva vnitra na rok 1989. Dokument byl projednán za účasti prověřovaného na 100. schůzi předsednictva dne 13.1.1989. V něm prověřovaný uvedl, že situaci na státní hranici charakterizuje rostoucí tlak narušitelů, kdy v porovnání s rokem 1987 se téměř o jednu třetinu zvýšil počet osob zadržovaných na hranicích se SRN a Rakouskou republikou. Jako hlavní cíl služební činnosti Pohraniční stráže a OSH stanovil zdokonalení forem a metod odhalování narušitelů na přístupech ke státní hranici za aktivního využívání pomocníků Pohraniční stráže a místních obyvatel. V dokumentu rovněž informoval předsednictvo Ústředního výboru KSČ o počtu emigrujících osob z ČSSR, kterých byly v roce 1987 i 1988 tisíce. Další materiál Bezpečnostní situace v ČSSR, cíle a hlavní úkoly služební činnosti SNB, Pohraniční stráže a vojsk ministerstva vnitra na rok 1990, určený k projednání v předsednictvu Ústředního výboru KSČ, byl schválen na 8. kolegiu ministra vnitra ČSSR dne 3.10.1989, ale již nebyl na předsednictvu projednán. Opětovně v něm poukazuje na zvýšený tlak narušitelů na státních hranicích se SRN a Rakouskou republikou, kdy oproti stejnému období roku 1988 se zvýšil o 62 % a se socialistickými státy o 25 % a stejnou měrou se zvýšil počet proryvů státních hranic.

Z výše uvedeného je zřejmé, že federální ministr vnitra byl základním informačním článkem mezi předsednictvem Ústředního výboru KSČ a Pohraniční stráží a že sám k organizaci Pohraniční stráže vydával rozkazy a dále měnil právní předpisy a interní akty, které upravovaly práva a povinnosti příslušníků Pohraniční stráže. Ostatně již citovaný předpis OSH-I-1, který prověřovaný nechal v nezměněné podobě po dobu své funkce ministra vnitra ČSSR v účinnosti, je toho dokladem. Sám prověřovaný k organizaci a činnosti Pohraniční stráže vydal rozkazy např. č. 1/1989 ze dne 5.1.1989, o změně a doplnění peněžních náležitostí a hmotného zabezpečení příslušníků Pohraniční stráže a vojáků vojsk ministerstva vnitra v činné službě, č. 9/1989 ze dne 31.7.1989, o vyhlášení mimořádných bezpečnostních opatření k zajištění klidu a veřejného pořádku na území ČSSR u příležitosti 21. výročí internacionální pomoci vojsk států Varšavské smlouvy, kdy uložil povinnost přijímat na základě vývoje bezpečnostní situace opatření k ochraně státních hranic, nebo č. 10/1989 ze dne 3.8.1989, o převzetí předpisu schváleného ministrem národní obrany ČSSR do působnosti Pohraniční stráže a vojsk ministerstva vnitra.

V zápisu vojenské rady (poradní orgán náčelníka HS PS OSH) ze dne 28.2.1989 o závěrech a analýzách tlaku narušitelů a příčin proryvů státních hranic v roce 1988 bylo dohledáno, že

1. zástupce náčelníka HS PS OSH Ing. Jan MUZIKÁŘ podal na poradě náčelníků zprávu o tom, že přesto, že pohraniční hlídky byly s 6 narušiteli státních hranic v dotyku zrakem, na dostřel nebo na dostih se služebním psem, nebylo zabráněno jejich průniku přes státní hranice. Jeho vyjádření svědčí o tom, že režim ochrany státních hranic byl i na konci 80. let nastaven na bezpodmínečné zabránění nedovoleného překročení státních hranic ČSSR i za cenu použití zbraně a způsobení újmy na zdraví nebo smrtelného následku.

V ČSSR byl od 23.3.1976 v účinnosti Pakt, jehož ustanovení čl. 12/2 opravňovalo každého svobodně opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní. Pakt byl přijat XXI. Valným shromážděním Organizace spojených národů (dále jen "OSN") dne 16.12.1966 rezolucí č. 2200. Jménem ČSSR byl Pakt podepsán dne 7.10.1968, ale k jeho ratifikaci bylo přistoupeno až v roce 1976 v souvislosti s probíhající Konferencí o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v Helsinkách, kde při projednávání otázek v humanitární oblasti vytvářela ratifikace Paktu pro socialistické státy příznivou negociační pozici pro odmítání nepřijatelných návrhů tzv. západních zemí. Aktivitu československé delegace na uvedené konferenci řídilo předsednictvo Ústředního výboru KSC, jak je doloženo přijatými závěry 161., 162. a 2. schůze předsednictva Ústředního výboru KSC z 11.7.1975, 22.8.1975 a 7.5.1976, na podkladě kterých bylo schvalováno složení a postup při jednáních delegace na konferenci. Ve vztahu k podpisu a ratifikace Paktu byla role předsednictva Ústředního výboru KSC rovněž řídicí. Dne 19.9.1967 předložil ministr zahraničních věcí Václav DAVID, nar. [REDAKCE], předsednictvu Ústředního výboru KSC návrh na podpis a ratifikaci Mezinárodního Paktu o občanských a politických právech. V průvodní zprávě ministerstva zahraničních věcí je zmíněno, že ustanovení čl. 12 Paktu je jedním z nejcitlivějších ustanovení a je nepochybné, že po jeho ratifikaci by se občané ještě ve větší míře dovolávali svobody pohybu, přičemž jde o vážnou politickou otázku. Návrh byl projednán dne 26.9.1967 na 46. schůzi předsednictva Ústředního výboru KSC a byl přijat závěr, aby ministerstvo zahraničních věcí spolu s dalšími zúčastněnými ministry přezkoumali v rámci svých resortů všechny příslušné předpisy a zjistili možné kolize s přijatým Paktem. V důvodové zprávě vládního návrhu, kterým se předkládá Federálnímu shromáždění k souhlasu Mezinárodní Pakt o občanských a politických právech, se k ustanovení čl. 12 uvádí, že předmětný článek zakotvuje svobodu pohybu a pobytu, právo opustit kteroukoli zemi, včetně své vlastní, a právo na návrat do své země. Tato práva mohou být podle ustanovení čl. 12/3 omezena. Omezení, která připouští odst. 3, musí být stanovena zákonem a musí být nutná pro ochranu státní bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky. Tuto důvodovou zprávu předložili Federálnímu shromáždění dne 15.5.1975 předseda vlády JUDr. Lubomír ŠTROUGAL a ministr zahraničních věcí Ing. Bohuslav CHŇOUPEK, nar. [REDAKCE], načež dne 11.11.1975 vyslovilo souhlas s Paktem Federální shromáždění, dne 23.12.1975 byl ratifikován prezidentem ČSSR JUDr. Gustávem HUSÁKEM, CSc., dne 13.10.1976 byl vyhlášen ve Sbírce zákonů vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. a pro ČSSR vstoupil v účinnost dne 23.3.1976.

Na obecné porušování Paktu upozorňoval dokument Prohlášení Charty 77, zveřejněný dne 1.1.1977. Poukazoval na nedodržování ustanovení čl. 12/2 Paktu, zaručující občanům právo svobodně opustit svou zemi, kdy pod záminkou ochrany národní bezpečnosti (odst. 3) bylo toto právo vázáno na různé nepřijatelné podmínky. Autoři v jeho textu vítají, že ČSSR přistoupila mj. k tomuto Paktu, ale s novou naléhavostí připomínají, kolik základních práv platí v naší zemi – bohužel – jen na papíře, stojí v textu. Dále poukazovali na nedodržování článků zaručujících svobodný projev a pohyb, na šikanu lidí, jejichž názory se odlišovaly od oficiálních stanovisek státu, a na centralizaci politické moci. Do konce listopadu 1989 podepsalo Prohlášení Charty 77 téměř 1.900 lidí. Signatáři tohoto dokumentu byli v ČSSR vystaveni perzekuci ze strany Státní bezpečnosti.

Pakt vedle zmiňovaného ustanovení čl. 12/2 obsahoval i velice důležité ustanovení čl. 6/1, které stanovilo, že každá lidská bytost má právo na život, že toto právo je chráněno zákonem a že nikdo nebude svévolně zbaven života. Právo na život jako jedno z elementárních lidských práv definovala již Všeobecná deklarace lidských práv OSN, jehož členem Československo bylo od jeho založení v roce 1945. Byť nejde v mezinárodně právním smyslu o závazný dokument, představoval pro členské státy rámec pro ochranu práva na život v jejich vlastních právních rádech

a také předpolí pro uzavírání konkrétních mezinárodních smluv, které ochraně lidských práv dávaly konkrétní podobu.

Následné Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě probíhaly po Helsinkách v letech 1977-1978 v Bělehradě, 1984-1986 ve Stockholmu a 1986-1989 ve Vídni. Závěrečný dokument přijatý na konferenci ve Vídni byl předmětem projednání na již zmíněném 7. kolegiu kolegia ministra vnitra ČSSR, na kterém se za účasti prověřovaného projednávala i otázka úpravy práva příslušníků Pohraniční stráže a SNB použití zbraně proti narušitelům státních hranic, avšak jak konkrétně mělo být právo upraveno, dokument Ing. Alojze LORENCE, CSc., neuvádí. Je toliko konstatováno, že má-li být důsledně realizován závazek zakotvený v Závěrečném dokumentu Vídeňské následné schůzky směřující k tomu, že svobodu pohybu lze omezit jen zákonem, je nezbytné ke dni 1.1.1990 při příležitosti novely trestního zákona upravit právo použití zbraně příslušníky Pohraniční stráže a SNB. S účinností této novely měla být zrušena skutková podstata trestného činu opuštění republiky podle § 109/1, 2 trestního zákona ve znění účinném do 31.1.1990 a tyto činy měly být nadále postihovány jako přestupek. Ve zprávě se rovněž uvádí, že se v návaznosti na přijetí nové ústavy předpokládá výslovné stanovení práva občana na vycestování. O absolutní právo svobodného vycestování z ČSSR se však nejednalo. Jak je konstatováno v Úkolech vyplývajících pro útvary FMV z rozpracování Závěrečného dokumentu Vídeňské následné schůzky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v oblasti vízové a pasové, které byly dne 3.7.1989 projednány na 6. kolegiu ministra vnitra ČSSR za účasti prověřovaného, šlo o přejmenování již zavedeného institutu tzv. vystěhování (jež bylo např. využíváno Státní bezpečností k provádění akce "ASANACE" spočívající v donucení vytypovaných signatářů Prohlášení Charty 77 k vystěhování z ČSSR). Nově pojaté vycestování mělo nad rámec již zavedené praxe umožnit československým občanům vycestovat z ČSSR pouze za účelem sloučení rodičů s dětmi, manželů nebo je-li uzavřeno manželství československého občana s cizincem nebo s československým občanem zdržujícím se trvale v cizině. Pro úplnost pol. orgán dodává, že na 6. kolegiu ministra vnitra ČSSR byla s prověřovaným podrobně projednána problematika pasové a vízové agendy spojená se zákonem č. 63/1965 Sb., o cestovních dokladech, a jeho prováděcími předpisy – vyhláškou ministerstva vnitra ČSSR a ministerstva zahraničních věcí č. 44/1970 Sb. a nařízením vlády č. 114/1969 Sb.

Po kvalifikovaném posouzení všech skutkových okolností dospěl pol. orgán k závěru, že je na místě zahájit trestní stíhání Ing. Františka KINCLA jako obviněného ze spáchání zvlášť závažného zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329/1 c), 2 b), e) tr. z. ve znění účinném do 30.11.2011, nikoli ze spáchání přečinu maření úkolu úřední osoby z nedbalosti podle § 330/1 tr. z., pro který byly zahájeny úkony trestního řízení. Ke změně právní kvalifikace došlo po vyhodnocení spisového materiálu soustředěného v průběhu prověřování, když na jeho počátku nebyly shromážděny všechny podklady, na základě kterých bylo možné konstatovat podezření ze spáchání úmyslného zvlášť závažného zločinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329/1 c), 2 b), e) tr. z. ve znění účinném do 30.11.2011. Tato právní kvalifikace nevychází pouze ze splněných obligatorních znaků skutkové podstaty, ale je rovněž důsledkem výjimky při uplatňování základní hmotněprávní zásady zákazu retroaktivity, která je přípustná v momentě, pokud je zpětná působnost trestního zákona pro pachatele příznivější.

Z časového hlediska prověřovaný spáchal trestný čin v době účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, přičemž jeho jednání je podle tehdy platné právní úpravy subsumováno pod trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158/1 c), 2 c) trestního zákona ve znění účinném od 1.1.1962 do 30.6.1990. Skutková podstata tohoto trestného činu záleží v jednání pachatele, který v postavení veřejného činitele v úmyslu způsobit jinému škodu nesplní povinnost vyplývající z jeho pravomoci a způsobí takovým činem jiný zvlášť závažný následek. Veřejným činitelem byl podle tehdy platné právní úpravy volený funkcionář nebo jiný odpovědný pracovník orgánu státní správy nebo jiného státního orgánu, pokud se podílel na plnění úkolů společnosti a státu a používal přitom pravomoci, které mu byly v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřeny (§ 89/8 trestního zákona). Úmysl způsobit jinému škodu se vztahuje nejen na škodu materiální, ale i škodu imateriální, jako je škoda na právech, na zdraví, morální škoda apod. (ŠÁMAL Pavel. Trestní zákon, C. H. Beck 2004). K podrobnému vymezení pojmu jiný zvlášť

závažný následek odkazuje pol. orgán na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.11.2001, sp. zn. 4 Tz 260/2001, který jej charakterizuje jako obzvláště závažný zásah do osobní svobody občana, do ochrany života a zdraví občana nebo jiných základních lidských práv a svobod. Tento znak kvalifikované skutkové podstaty pol. orgán aplikuje s ohledem na následky způsobené zákonem legalizovanou střelbou příslušníků Pohraniční stráže proti osobám, které bez ohrožování jiných osob neoprávněně překračovaly státní hranice ČSSR, jež vedly nebo mohly vést k jejich újmě na zdraví a životě.

Za trestný čin podle § 158/1 c), 2 c) trestního zákona ve znění účinném do 30.6.1990 hrozil trest odnětí svobody v trvání od tří do deseti let. Při aplikaci výjimky ze zásady zákazu retroaktivity pol. orgán zkoumal a vyhodnotil, že pro prověřovaného je nejpříznivější uplatnění ustanovení § 329/1 c), 2 b), e) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění účinném do 30.11.2011 (zneužití pravomoci úřední osoby), za který hrozí pachateli trest odnětí svobody od dvou do deseti let. Takový trestný čin je typovými znaky přílehlavý k tomu trestnému činu, který prověřovaný měl spáchat v době účinnosti jiného zákona. Použitá právní úprava konkretizuje taxativními způsoby jednání pro aplikaci kvalifikované skutkové podstaty v tom smyslu, že vymezuje jako trestné jednání pachatele podle odst. 2 písm. b) proti jinému pro jeho politické přesvědčení a podle odst. 2 písm. e) při zneužití tísňe jiného. Pojem úřední osoba je potom obdobný s pojmem veřejný činitel (srov. § 127/1 c) tr. z. ve znění účinném do 30.11.2011 a § 89/8 trestního zákona ve znění účinném do 30.6.1990).

Z hlediska konstrukce skutkové podstaty jsou obligatorní znaky splněny.

Objekt skutkové podstaty je daný samotným ustanovením a je jím zájem společnosti na řádném a zákonném působení orgánů veřejné moci a na činnosti jejich pracovníků v souladu s jim svěřenými pravomocemi a v mezích těchto pravomocí.

Po stránce subjektu je trestním zákoníkem vyžadováno, aby pachatel byl v postavení úřední osoby. Ustanovení § 127 tr. z. podává vymezení úřední osoby prostřednictvím tří znaků. Konkrétně musí jít o některou osobu uvedenou v písm. a) až i) citovaného ustanovení, která plní úkoly státu nebo společnosti a při tom používá pravomoci svěřené pro plnění těchto úkolů. Pol. orgán kvalifikoval postavení prověřovaného jakožto člena vlády (písm. c).

Za další pol. orgán zvažoval, zda prověřovaný plnil úkoly státu nebo společnosti a používal při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů (§ 127/1 poslední věta tr. z.). Plnění úkolů státu nebo společnosti představuje výkon takových činností, které mají celospolečenský význam, svou povahou odpovídají činnosti okruhu osob, jímž jsou uloženy, a které jsou specifikovány s ohledem na postavení každé takové osoby zejména na základě zákona (ŠÁMAL Pavel. Trestní zákoník. II. § 140 až 421. Komentář. C. H. Beck, 2010). Za plnění úkolů státu nebo společnosti se označuje odpovědná příprava k rozhodovací činnosti, vlastní rozhodovací činnost a výkon přijatých rozhodnutí při svěřené pravomoci. Lze podtrhnout, že je-li s pojmem pravomoci spojena fáze vlastního přijetí rozhodnutí a fáze jeho výkonu, potom i věcná příprava takového rozhodnutí, bez níž by nemohlo být přijato, musí pod pojem pravomoc rovněž spadat. Pokud je projevem pravomoci i výkon přijatých rozhodnutí, logicky jím musí být i podmínka, bez které by takového rozhodnutí ani jeho výkonu nebylo (nález Ústavního soudu ze dne 30.3.2000, sp. zn. III. ÚS 371/1999).

Nakonec pol. orgán posuzoval, zda prověřovaný spáchal příslušný trestný čin v souvislosti se svou pravomocí a odpovědností (§ 127/2 tr. z.). Pravomoc zahrnuje především oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech fyzických a právnických osob a ukládat jim úkoly. Ačkoli pravomoc neznamená jen oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech občanů a ukládat jim úkoly, tak v tomto pojmu musí být vždy obsažen prvek moci a prvek rozhodování (rozhodnutí č. 16/1967-II. Sb. rozh. tr., rozhodnutí č. 48/1972 Sb. rozh. tr.). Úřední osoba musí být zároveň vybavena pravomocí, která jí umožňuje tyto úkoly plnit. Nestačí samotný výkon funkce spočívající v podílení se na plnění úkolu společnosti a státu, neboť je třeba, aby úřední osoba současně používala pravomoci svěřené v rámci odpovědnosti za splnění těchto úkolů. Jakmile úřední osoba tuto pravomoc nepoužívá, nemůže jít o souvislost s její pravomocí a odpovědností ve smyslu

§ 127 tr. z. Odpovědností se zde rozumí činnost v souladu s příslušnou právní normou a povinnost snášet za svůj postup trestní důsledky.

Po objektivní stránce je jednání prověřovaného vztaženo na způsobení závažné újmy jinému, tzn. újmy imateriální, jako je škoda na právech, na zdraví, morální škoda, poškození v zaměstnání, v rodinném životě apod. (ŠÁMAL Pavel. Trestní zákoník. C. H. Beck, 2012), v kumulaci s nesplněním povinnosti vyplývající z jeho pravomoci. Ve vztahu ke zjištěným skutkovým okolnostem jednání prověřovaného spočívá v jeho nečinnosti učinit opatření směřující k přijetí právního předpisu, který by příslušníkům Pohraniční stráže a jiným ozbrojeným orgánům nedovoloval použít střelnou zbraň proti osobám, které na území republiky neoprávněně přešly nebo se po území republiky neoprávněně pokoušely přejít státní hranice a na výstrahu se nezastavily. Zároveň jsou dány okolnosti pro aplikaci kvalifikované skutkové podstaty podle odst. 2 písm. b) a e), tedy spáchání takového činu na jiném pro jeho skutečné nebo domnělé politické přesvědčení a zneužití tísně jiného. Pol. orgán přitom neuvažuje o tom, že mělo být odňato právo Pohraniční stráže použít zbraň, ale oprávnění použití zbraně mělo být podmíněno nejkrajnějšími okolnostmi, které jsou obvykle upraveny v právních předpisech demokratických států (např. při nutné obraně a krajní nouzi, při zákroku proti nebezpečnému pachateli atakdale). Z tohoto hlediska se můžou dílčí ustanovení § 1 b), c) a d) nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně, jevit jako akceptovatelná, nikoli však ustanovení § 1 a) téhož nařízení, které dávalo Pohraniční stráži oprávnění použít zbraň proti osobě již za splnění pouhé podmínky, že osoba neoprávněně přecházela státní hranici, a to nikoli za účelem vniknutí na území ČSSR, ale i při nenásilném přechodu z území ČSSR na území sousedního státu. Nepřípustnost takového opatření neospravedlňuje ani fakt, že tak směli pohraničníci učinit až po dané výstraze.

Prověřovaný z titulu své funkce disponoval oprávněním učinit opatření spočívající ve změně právních předpisů, které by použití zbraně Pohraniční stráží přísně regulovaly. Přesto tak neučinil a v důsledku toho způsobil nejméně 7 poškozeným závažnou újmu v podobě újmy na zdraví, případně v té podobě, že byli cílem střelby příslušníků Pohraniční stráže a pouhou shodou náhod nebyli zasaženi. Tím nesplnil povinnost vyplývající z jeho pravomoci ve smyslu ustanovení § 329/1 c) tr. z. Povinnost konat vyplývala z jeho postavení federálního ministra vnitra, který měl úpravu režimu ochrany státních hranic v kompetenci. V ČSSR tak fakticky neexistoval nikdo jiný, kdo by stav na státních hranicích mohl zvrátit, nežli federální ministr vnitra a členové předsednictva Ústředního výboru KSČ, kteří v této i jiných oblastech podřízené složky státu direktivně úkolovali. Po přijetí Paktu pak tato povinnost přímo vyplývala z jeho ustanovení čl. 2/2, podle něhož se každý signatářský stát zavázal ke schválení zákonodárných nebo jiných opatření nutných k tomu, aby byla uplatněna práva uznaná v Paktu, respektive vyplývala z vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., kterou byl Pakt vyhlášen ve Sbírce zákonů.

O nesplnění povinnosti vyplývající z pravomoci jde, když pachatel nesplní povinnost uloženou mu zákonem nebo jiným právním předpisem nebo povinnost vyplývající z jeho pracovní nebo funkční náplně (ŠÁMAL Pavel a kol. Trestní zákon. Komentář. C. H. Beck, 2004).

Ve výčtu poškozených, jmenovaných ve výroku usnesení, jsou zahrnuty osoby, proti kterým bylo v prověřovaném období použito zbraně toliko z důvodu, že jen neoprávněně přecházely státní hranice a při tom nikoho vážně neohrožovaly na životě, zdraví nebo svobodě, tedy ve smyslu oprávnění podle § 1 a) nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně, event. ve smyslu čl. 9 h) předpisu OSH-I-1. Služební zákroky, při kterých bylo příslušníky Pohraniční stráže proti narušitelům státních hranic použito pouze varovných výstřelů nebo při nichž příslušníci Pohraniční stráže použili zbraň, aby odvrátili vážný útok osoby, proti které zakročovali, nehodnotí pol. orgán jako trestné.

Pro úplnost pol. orgán dodává, že není rozhodující, že všichni poškození jsou cizími státními příslušníky. Čtyři poškození, kteří byli vyslechnuti, uvedli, že utíkali z NDR do SRN z politických důvodů a k útěku přes Československo se rozhodli na základě jejich nesprávného odhadu, že proniknou na Západ s menšími obtížemi. Režim ochrany československých státních hranic však byl nastaven na zabránění nelegálního proniknutí všech osob bez ohledu na jejich národnost,

přičemž zadržení cizinci byli předáváni bezpečnostním orgánům jejich domovského totalitního státu, kde byli vystaveni přísným trestním postihům. Trvajícím trestným čin, který byl prověřovaným udržován do doby svého odvolání z funkce federálního ministra vnitra, postihl nejméně sedm příslušníků NDR a shodou okolností žádného československého občana.

Po stránce zavinění pol. orgán shledává, že prověřovaný jednal v nepřímém úmyslu porušit následek chráněný trestním zákoníkem tím, že byl s ohledem na znalost právních předpisů upravujících právo příslušníka Pohraniční stráže (popř. SNB) použít zbraně proti osobám, které se neoprávněně pokoušely přejít státní hranice s cílem opustit ČSSR, a s ohledem na znalost počtu osob, které se každý rok skutečně pokusily státní hranice neoprávněně přejít, srozuměn s eventualitou, že zachováním právního stavu upravujícího režim ochrany státních hranic může dojít k újmě na životě a zdraví toho, kdo se v okolnostmi vyvolané tísní a pro své politické přesvědčení rozhodne, byť neoprávněně, opustit ČSSR. Prověřovaný dále věděl, jaká restriktivní opatření byla aplikována proti osobám, které zákonnou cestou žádaly o vydání cestovního pasu a výjezdní doložky, a že podezření z emigrace do ciziny, vedle řady dalších vágně definovaných podmínek, bylo důvodem k odmítnutí jejich vydání. Aplikace těchto právních předpisů vedla k zamezení jakékoliv emigrace, vycestovat do zahraničí, zejména do kapitalistických států, bylo umožněno jen osobám se správným kádrovým profilem, tedy osobám, jejichž politické přesvědčení bylo souladné s tehdejší státním zřízením. Ostatním, tedy osobám s nesouladným politickým přesvědčením, byla možnost vycestovat do zahraničí odebrána, o to spíše možnost se v zahraničí usadit, přičemž je možné opětovně odkázat na rozkaz č. 17/1988, který vydal prověřovaný, o stanovení pokynů k zajištění úkolů vyplývajících pro SNB z rozhodnutí prezidenta ČSSR o amnestii trestného činu opuštění republiky podle § 109/1, 2 trestního zákona ve znění účinném do 31.1.1990, v němž instruoval podřízené útvary, jak posuzovat opuštění republiky z pachtelovy nepřátelské pohnutky k socialistickému společenskému nebo státnímu zřízení, jež bylo z amnestie vyjmuta. Tato skutečnost vedla stovky občanů ČSSR a dalších socialistických států ke snaze neoprávněně překonat státní hranice ČSSR, a to v drtivé většině případů neúspěšně, o čemž byl prověřovaný pravidelně informován prostřednictvím zpráv o bezpečnostní situaci projednávaných na kolegiích ministra vnitra ČSSR. Prověřovaný tedy byl srozuměn s tím, že pro politické přesvědčení podstatná část populace ČSSR i ostatních socialistických států neměla možnost vycestovat do zahraničí, přičemž mnozí se z rozdílných důvodů uchýlili k tak riskantnímu kroku, jako bylo překročení ostatním drátem obehnaných a ozbrojenými příslušníky Pohraniční stráže hlídaných státních hranic ČSSR, i když míra úspěšnosti takového činu byla mizivá, a v případě neúspěchu jim v lepším případě hrozil nepodmíněný trest odnětí svobody pro spáchání trestného činu opuštění republiky podle § 109 trestního zákona ve znění účinném do 31.1.1990, v horším případě postřelení či smrt. Prověřovanému bylo zřejmé, že takový krok pravděpodobně nebyl projevem zcela svobodného rozhodnutí, ale stavu tísně, ve kterém se vzhledem k výše uvedeným skutečnostem osoby překračující státní hranice ČSSR nacházely.

K újmě poškozených by nedošlo, pokud by režim ochrany státních hranic – za celou dobu funkčního období prověřovaného v úřadu federálního ministra vnitra protiprávně udržovaný – nebyl nastaven na bezpodmínečném zamezení nelegálních útěků přes československé hranice i za předpokladu použití těch nejzazších prostředků, jinými slovy prověřovaný upřednostňoval zadržení narušitele, i za cenu jeho usmrcení nebo zranění, před jeho úspěšným proniknutím přes státní hranici na území jiného státu.

I přesto, že zápisy z uvedených kolegií ministra vnitra ČSSR naznačují, že existovala snaha prověřovaného a jeho podřízených funkcionářů úpravu režimu ochrany státních hranic zmírnit, nikdy nenabyla platnosti ani účinnosti a k žádné reálné změně nedošlo (všechny zmíněné zákony, vyhlášky a rozkazy byly zrušeny až po roce 1989 v důsledku změny politického režimu bez přičinění prověřovaného). Prověřovaný měl opatření, jež ruší oprávnění příslušníků Pohraniční stráže použít zbraň proti osobám, které pouze na území ČSSR neoprávněně přešly nebo se po území ČSSR neoprávněně pokoušely přejít státní hranice a na výstrahu se nezastavily, provést v okamžiku, co nabyl pravomoc takové opatření učinit, neboť v době, co otázku úpravy režimu ochrany státních hranic v roce 1989 projednával, nadále docházelo k použití zbraně Pohraniční stráž v souladu s problematickým ustanovením § 1 a) nařízení ministra národní bezpečnosti

č. 70/1951 Sb., o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně, a v návaznosti na to i v souladu s ustanovením čl. 9 h) předpisu OSH-I-1. Nakonec je nutné doplnit, že vypuštění skutkové podstaty trestného činu opuštění republiky podle § 109/1, 2 trestního zákona ve znění účinném do 31.1.1990, jež mělo být nadále postihováno jako přestupek, nemělo vliv na samotné kriminalizované jednání ve vztahu k podmínkám použití zbraně příslušníky Pohraniční stráže.

Promlčení zvlášť závažného zločinu je vyloučeno ustanovením § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, jež stanoví, že do promlčecí lhůty trestných činů se nezapočítává doba od 25.2.1948 do 29.12.1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby, a ustanovením § 35 c) tr. z., jež stanoví, že uplynutím promlčecí doby nezaniká trestní odpovědnost za trestné činy spáchané v době od 25.2.1948 do 29.12.1989, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí nejméně 10 let, pokud z důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby, a které byly spáchány veřejnými činiteli anebo byly spáchány v souvislosti s pronásledováním jednotlivce nebo skupiny osob z důvodů politických, rasových či náboženských. Po celou dobu účinnosti trestního zákona a trestního zákoníku nedošlo ke snížení horní hranice trestní sazby odnětí svobody 10 let za spáchání trestného činu, který je prověřovanému kladen za vinu.

Již ze samotného popisu skutku ve výrokové části usnesení a s ohledem na dostatečně známé a odborně zmapované poměry panující v době tzv. normalizace, vyznačující se nerespektováním základních lidských práv a svobod občanů a privilegováním osob vykonávajících vysoké stranické a státní funkce (viz např. ŠIMÁČKOVÁ Kateřina, MOLKOVÁ FOUKALOVÁ Kristýna, PROCHÁZKA Vojtěch. Zákon o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Komentář. Wolters Kluwer, 2017), je zřejmé, že v tomto případě lze dovodit snahu tehdejšího režimu předmětné jednání nekriminalizovat a trestní odpovědností prověřovaného se nezabývat. Toto nekonání tehdejších orgánů činných v trestním řízení mělo zřejmý politický podtext, neboť jednání, resp. nejednání prověřovaného vycházelo z jeho přesvědčení, že zájem na humánních a lidských právech odpovídajícím režimu na státních hranicích v souladu s Paktem musí ustoupit zájmu na udržení politického zřízení, jehož byl přímým realizátorem, a zájmu na absolutní kontrole nejen pohybu, ale i smýšlení a vyjadřování občanů, kteří s ním nesouhlasili. Navíc bylo v uvedené době naprosto nemyslitelné, aby příslušné orgány činné v trestním řízení, které byly pod přímým vlivem a kontrolou státní moci, proti jeho vrcholnému představiteli trestní řízení byť jen zahájily.

Pol. orgán tedy dospěl k závěru, že trestní stíhání prověřovaného nebylo promlčeno, a není proto nepřipustné ve smyslu ustanovení § 11/1 b) tr. ř.

S ohledem na shora uvedené skutečnosti považuje pol. orgán zahájení trestního stíhání tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto usnesení, za dostatečně **o d ů v o d n ě n ě**.

Poučení:

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, již může obviněný podat do tří dnů od doručení u pol. orgánu, který usnesení vydal. Stížnost nemá odkladný účinek.

Podle § 36/3 tr. ř. musí mít obviněný obhájce již v přípravném řízení, neboť je konáno řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let. Jestliže si obhájce od převzetí tohoto usnesení do osmi dnů nezvolí obviněný sám nebo nebude-li v této době zvolen zákonným zástupcem, popřípadě příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželkou, družkou nebo zúčastněnou osobou, bude mu obhájce ustanoven (§ 37 a § 38 tr. ř.)

kpt. PhDr. Jan TRNEČKA
vrchní komisař

"otisk úředního razítka"